

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol: Archwiliad o 'Mae Tyfu Canolbarth Cymru yn cael ei hyrwyddo'n genedlaethol fel y cyfrwng i ailfywiogi'r economi leol' – **Cyngor Sir Ceredigion**

Blwyddyn archwilio: 2018-19

Dyddiad cyhoeddi: Ebrill 2019

Cyfeirnod y ddogfen: 1188A2019-20

Paratowyd y ddogfen hon i gael ei defnyddio'n fewnol gan Gyngor Sir Ceredigion fel rhan o waith a wneir yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Nid chymerir unrhyw gyfrifoldeb gan yr Archwilydd Cyffredinol, staff Swyddfa Archwilio Cymru nac mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog neu gyflogai arall yn ei gymhwyster unigol, nac mewn perthynas ag unrhyw drydydd parti.

Os ceir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddo, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae'r Cod adran 45 yn nodi'r arfer wrth ymdrin â cheisiadau y disgwylir i awdurdodau cyhoeddus ei ddilyn, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partion perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, Archwilydd Cyffredinol Cymru, Swyddfa Archwilio Cymru a thrydydd partion perthnasol. Dylai unrhyw ymholiadau ynghylch datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon gael eu hanfon i Swyddfa Archwilio Cymru yn info.officer@audit.wales.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Roedd y tîm a wnaeth y gwaith yn cynnwys Jeremy Evans, Nigel Griffiths a Gareth W Lewis dan gyfarwyddyd Huw Rees.

Cynnwys

Mae'r Cyngor yn gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy o ran pennu'r 'cam' sy'n ymwneud â 'Tyfu Canolbarth Cymru' ac mae'n ystyried y pum ffordd o weithio yn y camau gweithredu y mae'n eu cymryd i'w gyflawni.

Adroddiad Cryno

Adroddiad Manwl

Rhan Un: Canfyddiadau'r Archwiliad	6
Mae'r Cyngor yn deall yr angen i weithredu yn awr er mwyn cyflawni twf economaidd a chynyddu cynhyrchiant yn y tymor hir	6
Mae gan y Cyngor ddealltwriaeth glir am y modd y bydd prosiectau lleol a chydweithredol yn helpu i atal neu leihau'r materion sy'n gysylltiedig â lefelau isel o dwf economaidd a chynhyrchiant	7
Mae'r Cyngor yn sicrhau bod menter Tyfu Canolbarth Cymru yn cael ei hintegreiddio â'i gynlluniau ei hun, cynlluniau ei bartneriaid a'r nodau llesiant cenedlaethol	8
Mae'r Cyngor yn cydweithio'n eang gyda'i bartneriaid a rhanddeiliaid i gynllunio a chyflawni menter Tyfu Canolbarth Cymru	9
Fe wnaeth y Cyngor gynnwys partneriaid, rhanddeiliaid a dinasyddion wrth ddatblygu'r amcan llesiant a'r camau gweithredu a gymerir i'w gyflawni	10
Rhan Dau: Ymateb y Cyngor	11
Atodiadau	
Atodiad 1 – Dangosyddion Cadarnhaol o'r Pum Ffordd o Weithio	12

Summary report

Crynodeb

Pam yr ymgymeron ni â'r Archwiliad

- 1 Yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (y Ddeddf) mae'n ofynnol yn statudol i Archwilydd Cyffredinol Cymru (yr Archwilydd Cyffredinol) archwilio cyrff cyhoeddus i asesu i ba raddau y maent wedi gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth wneud y canlynol:
  - a. pennu eu hamcanion llesiant; a
  - b. chymryd camau i'w cyflawni.

Mae'r Ddeddf yn diffinio'r egwyddor datblygu cynaliadwy fel gweithredu mewn modd: '...sy'n ceisio sicrhau bod anghenion y presennol yn cael eu diwallu heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion hwythau'
- 2 Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol ddarparu adroddiad ar ei archwiliadau ar gyfer Cynulliad Cenedlaethol Cymru o leiaf flwyddyn cyn bob un o etholiadau'r Cynulliad. Rhaid cyhoeddi'r adroddiad cyntaf o'i fath erbyn 2020, cyn etholiadau'r Cynulliad yn 2021.
- 3 Yn ystod 2018-19 mae'r Archwilydd Cyffredinol yn cynnal archwiliadau ar draws y 44 o gyrff a gwmpesir gan y Ddeddf i oleuo'i adroddiad ar gyfer y Cynulliad Cenedlaethol.
- 4 Ym mis Mai 2018, cyhoeddodd yr Archwilydd Cyffredinol ei adroddiad, 'Myfyrio ar Flwyddyn Un - Sut mae cyrff cyhoeddus wedi ymateb i ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015'. Daeth i'r casgliad bod cyrff cyhoeddus yn cefnogi egwyddorion y Ddeddf ac yn cymryd camau i newid y ffordd y maent yn gweithio.
- 5 Wrth ddatblygu ein dull o gynnal yr archwiliadau yn ystod 2018-19 fe wnaethom ymgysylltu ag ystod o randdeiliaid gan gynnwys trwy ein gwaith peilot yn ystod 2017-18. Fe wnaethom hefyd gydweithio'n agos gyda Chomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol.
- 6 Gan bod y gwaith rhagarweiniol ym mlwyddyn un wedi cynnwys ystyried sut yr oedd cyrff cyhoeddus wedi pennu eu hamcanion llesiant, prif ffocws y gwaith hwn yw'r ffordd y mae cyrff cyhoeddus yn cymryd camau i gyflawni eu hamcanion llesiant.
- 7 Mae canfyddiadau'r adroddiad hwn yn seiliedig ar waith maes a wnaethom yn ystod y cyfnod rhwng mis Hydref a mis Rhagfyr 2018.
- 8 Mae'r adroddiad hwn yn nodi ein canfyddiadau o'n harchwiliad o 'Mae Tyfu Canolbarth Cymru yn cael ei hyrwyddo'n genedlaethol fel y cyfrwng i ailfywiogi'r economi leol, denu mewnfuddsoddiad, a hybu cyfleoedd cyflogaeth lleol', cam y mae'r Cyngor yn ei gymryd tuag at gyflawni ei amcan llesiant, 'Gwella ffyniant trwy gynlluniau partneriaeth cydweithredol ac arloesol'.
- 9 Mae hefyd yn nodi ymateb cychwynnol y Cyngor i'n canfyddiadau.

Yr hyn y gwnaethom ei archwilio

- 10 Fe archwilion ni i ba raddau y mae'r Cyngor yn gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth hyrwyddo Tyfu Canolbarth Cymru yn genedlaethol fel y cyfrwng i ailfywiogi'r economi leol, denu mewnfuddsoddiad, a hybu cyfleoedd cyflogaeth lleol.
- 11 Er mwyn gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy, rhaid i gyrrff cyhoeddus ystyried y 'ffyrdd o weithio' canlynol:

Arddangosyn 1: y 'pum ffordd o weithio'

Mae'r tabl isod yn nodi'r 'pum ffordd o weithio' a ddiffinnir yn nogfen 'Hanfodion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol'¹ Llywodraeth Cymru.

Y Pum Ffordd o Weithio
Hirdymor Pwysigrwydd sicrhau cydbwysedd rhwng anghenion tymor byr a'r angen am ddiogelu'r gallu i ddiwallu anghenion tymor hir hefyd.
Atal Sut gall gweithredu i atal problemau rhag digwydd neu waethygu helpu cyrrff cyhoeddus i gyflawni eu hamcanion.
Integreiddio Ystyried sut gall amcanion llesiant y corff cyhoeddus effeithio ar bob un o'r nodau llesiant, ar bob un o'u hamcanion eraill, neu ar amcanion cyrrff cyhoeddus eraill.
Cydweithio Gallai cydweithredu ag unrhyw berson arall (neu wahanol adrannau yn y corff ei hun) helpu'r corff i fodloni ei amcanion llesiant.
Cynnwys Pwysigrwydd cynnwys pobl sydd â diddordeb mewn cyflawni'r nodau llesiant, a sicrhau bod y bobl hynny'n adlewyrchu amrywiaeth yr ardal maent yn ei gwasanaethu.

- 12 Canfu ein harchwiliad fel a ganlyn: **Mae'r Cyngor yn gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy o ran pennu'r 'cam' sy'n ymwneud â 'Tyfu Canolbarth Cymru' ac mae'n ystyried y pum ffordd o weithio yn y camau gweithredu y mae'n eu cymryd i'w gyflawni.**

¹ Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 Yr Hanfodion, Llywodraeth Cymru (2015)

Detailed report

Rhan 1 – Canfyddiadau'r Archwiliad

Mae'r Cyngor yn gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy o ran pennu'r 'cam' sy'n ymwneud â 'Tyfu Canolbarth Cymru' ac mae'n ystyried y pum ffordd o weithio yn y camau gweithredu y mae'n eu cymryd i'w gyflawni

Mae'r Cyngor yn deall yr angen i weithredu yn awr er mwyn cyflawni twf economaidd a chynyddu cynhyrchiant yn y tymor hir

Yr hyn y chwilion ni amdano

- 13 Fe chwilion ni am dystiolaeth o'r canlynol:
- dealltwriaeth drylwyr am anghenion cyfredol a hirdymor a'r heriau a chyfleoedd cysylltiedig;
  - cynllunio dros raddfa amser briodol;
  - adnoddau a ddyrennir i sicrhau manteision hirdymor; a
  - monitro ac adolygu priodol.
- 14 Cafodd ein harchwiliad ei oleuo hefyd gan y dangosyddion cadarnhaol ar gyfer yr 'hirdymor' yr ydym wedi'u hadnabod a'u defnyddio fel rhan o'r archwiliad hwn.²

Yr hyn a ganfuom

- 15 Canfuom y cryfderau canlynol:
- mae Partneriaeth Tyfu Canolbarth Cymru (PTCC) yn cefnogi ac yn cydlynu mentrau rhanbarthol gan gynnwys y Fargen Twf, Rhaglen Ranbarthol Canolbarth Cymru, y Grŵp Cysylltedd a Seilwaith ac Arloesi Dyfodol Amaethyddol;
  - mae'r Cyngor yn cefnogi ystod o brosiectau eraill yn y tymor byr, canolig a hir, megis yr Hen Goleg ac Ystrad Fflur;
  - ceir dealltwriaeth rhwng y Cyngor, partneriaid a rhanddeiliaid i weithredu yn awr i gyflawni twf economaidd;

² Gweler Atodiad 1

- mae gwaith AECOM³ yn ystyried ymyriadau dros ffrâm amser o 15 mlynedd ond mae natur y prosiectau'n awgrymu y gallent fynd y tu hwnt i'r dyddiad hwnnw;
- mae'r Cyngor yn ailstrwythuro'i Wasanaeth Datblygu Economaidd i greu tîm pwrpasol i gefnogi prosiectau lleol a rhanbarthol;
- defnydd da o ddata/tueddiadau/amcanestyniadau cyd-destunol i oleuo cynlluniau hirdymor gan ddefnyddio:
  - data economaidd; a
  - data arall a fydd yn effeithio ar y maes hwn megis:
    - y newid yn yr hinsawdd;
    - poblogaeth sy'n heneiddio; a
    - datblygiadau technolegol.

16 Ni chanfuom unrhyw gyfleoedd i wella yn y maes hwn.

Mae gan y Cyngor ddealltwriaeth glir am y modd y bydd prosiectau lleol a chydweithredol yn helpu i atal neu leihau'r materion sy'n gysylltiedig â lefelau isel o dwf economaidd a chynhyrchiant

Yr hyn y chwilion ni amdano

17 Fe chwilion ni am dystiolaeth o'r canlynol:

- dealltwriaeth drylwyr am natur y broblem a'r math o broblem y gallai'r cam helpu i'w hatal rhag digwydd neu fynd yn waeth;
- adnoddau a ddyrennir i sicrhau y bydd manteision ataliol yn cael eu cyflawni; a
- gwaith i fonitro ac adolygu pa mor effeithiol yw'r cam o ran atal problemau rhag digwydd neu fynd yn waeth.

18 Cafodd ein harchwiliad ei oleuo hefyd gan y dangosyddion cadarnhaol ar gyfer 'atal' yr ydym wedi'u hadnabod a'u defnyddio fel rhan o'r archwiliad hwn.⁴

Yr hyn a ganfuom

19 Canfuom y cryfderau canlynol:

- mae rhaglen Tyfu Canolbarth Cymru wedi'i bwriadu i atal nifer o broblemau rhag digwydd neu fynd yn waeth;

³ Rhwydwaith byd-eang o arbenigwyr sy'n gweithio gyda chleientiaid, cymunedau a chydweithwyr i ddatblygu a gweithredu datrysiadau arloesol i heriau mwyaf cymhleth y byd yw AECOM www.AECOM.com

⁴ Gweler Atodiad 1

- mae'r Cyngor yn gwybod, heb gynnydd mewn twf economaidd, bod tebygolrwydd uchel y bydd Ceredigion a rhanbarth Canolbarth Cymru yn wynebu dirywiad economaidd; ac
- mae agenda 'atal' eglur, er enghraifft:
  - atal pobl ifanc rhag gadael, atal y rhanbarth rhag cael ei ystyried fel 'y darn yn y canol', atal yr ardal rhag cael ei hystyried yn dlawd ac o fawr ddim gwerth i fuddsoddwyr posibl, gan leihau tlodi a gwella cydnerthedd cymunedol.

20 Canfuom y cyfle canlynol i wella:

- er bod y gwaith AECOM yn mynd rhagddo a bod PTCC heb gytuno ar yr ymyriadau a'r achosion busnes eto, gallai'r Cyngor ddechrau meddwl yn fwy am y mesurau deilliant y mae eu hangen arno i'w sicrhau ei hun bod ei gamau gweithredu'n atal problemau rhag digwydd neu fynd yn waeth.

Mae'r Cyngor yn sicrhau bod menter Tyfu Canolbarth Cymru yn cael ei hintegreiddio â'i gynlluniau ei hun, cynlluniau ei bartneriaid a'r nodau llesiant cenedlaethol

Yr hyn y chwilion ni amdano

21 Fe chwilion ni am dystiolaeth o ystyried y canlynol:

- sut y gallai'r cam hwn gyfrannu at y saith nod llesiant;
- sut y bydd cyflawni'r cam hwn yn effeithio ar amcanion llesiant y Cyngor; a
- sut y bydd cyflawni'r cam hwn yn effeithio ar amcanion llesiant cyrff cyhoeddus eraill.

22 Cafodd ein harchwiliad ei oleuo hefyd gan y dangosyddion cadarnhaol ar gyfer 'integreiddio' yr ydym wedi'u hadnabod a'u defnyddio fel rhan o'r archwiliad hwn.⁵

Yr hyn a ganfuom

23 Canfuom y cryfderau canlynol:

- mae Strategaeth Gorfforaethol y Cyngor 2017-22 yn nodi sut y mae ei flaenoriaethau'n cyfrannu at y saith Nod Llesiant Cenedlaethol, ei Amcanion Llesiant a phrosiectau cysylltiedig;
- mae Cynllun Llesiant y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ar gyfer 2018-23 yn cysylltu ei nodau ag amcanion ei bartneriaid statudol a Llywodraeth Cymru;
- twf economaidd yw ffocws Strategaethau Corfforaethol a Strategaethau Adfywio Cynghorau Sir Ceredigion a Phowys a Chynlluniau Llesiant y ddau Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus; ac

⁵ Gweler Atodiad 1

- mae gan PTCC weledigaeth gyffredin, eglur ledled Canolbarth Cymru – mae'r weledigaeth yn mynd y tu hwnt i'r ddau Gyngor ac yn estyn ar draws addysg uwch a'r sector preifat.

24 Ni chanfuom unrhyw gyfleoedd i wella yn y maes hwn.

Mae'r Cyngor yn cydweithio'n eang gyda'i bartneriaid a rhanddeiliaid i gynllunio a chyflawni menter Tyfu Canolbarth Cymru

Yr hyn y chwilion ni amdano

25 Fe chwilion ni am dystiolaeth bod y Cyngor:

- wedi ystyried sut y gallai weithio gydag eraill i gyflawni'r cam (i gyflawni ei amcanion llesiant, neu gynorthwyo corff arall i gyflawni ei amcanion llesiant);
- yn cydweithio'n effeithiol i gyflawni'r cam; ac
- yn monitro ac yn adolygu a yw cydweithio'n ei helpu ef neu'n helpu ei rhanddeiliaid i gyflawni amcanion llesiant.

26 Cafodd ein harchwiliad ei oleuo hefyd gan y dangosyddion cadarnhaol ar gyfer 'cydweithio' yr ydym wedi'u hadnabod a'u defnyddio fel rhan o'r archwiliad hwn.⁶

Yr hyn a ganfuom

27 Canfuom y cryfderau canlynol:

- un o amcanion allweddol PTCC yw datblygu dull cydweithredol a chonsensws ar flaenoriaethau cyffredin;
- mae perthnasoedd â sefydliadau'r sector preifat yn cael eu datblygu trwy gyswllt lefel uchel gan y Cyngor. Mae deialog reolaidd, gref yn digwydd rhwng y Cyngor a'r sector preifat;
- mae PTCC yn cynnwys aelodaeth sylweddol o'r sector preifat, yn ogystal ag addysg uwch, y sector gwirfoddol a llywodraeth leol; ac
- mae gwaith PTCC ar y Cynnig Twf, y Strategaeth Cludo Nwyddau, cynigion i Gronfeydd Strwythurol a Buddsoddi Ewrop, y Gronfa Strength in Places, y Cynllun Cyflogaeth a Sgiliau a'r Strategaeth Gyfathrebu yn enghreifftio cydweithio ymhlith nifer fawr o bartneriaid.

28 Canfuom y cyfleoedd canlynol i wella:

- ceir gwahaniaethau o ran y dull o gydweithio a ddefnyddir gan Gyngorau Sir Ceredigion a Phowys. Gallai'r ddau gyngor ystyried manteision ac anfanteision y modelau gwahanol a meddwl am gydweithio i uno'u dull; ac

⁶ Gweler Atodiad 1

- wrth i'r prosiect ddatblygu mae angen i'r Cyngor ystyried sut y gallai gweithgarwch cydweithredol mwy datblygedig megis cyfuno cyllidebau/rhannu swyddi ddwyn budd.

Fe wnaeth y Cyngor gynnwys partneriaid, rhanddeiliaid a dinasyddion wrth ddatblygu'r amcan llesiant a'r camau gweithredu a gymerir i'w gyflawni

Yr hyn y chwilion ni amdano

29 Fe chwilion ni am dystiolaeth bod y Cyngor:

- wedi adnabod pwy y mae angen iddo'u cynnwys wrth ddylunio a chyflawni'r cam;
- wedi mynd ati mewn ffordd effeithiol i gynnwys rhanddeiliaid wrth ddylunio a chyflawni'r cam;
- wedi defnyddio canlyniadau cynnwys pobl i ddylanwadu ar ddatblygu a chyflawni'r cam; ac
- wedi ceisio dysgu gwersi a gwella'i ddull o gynnwys.

30 Cafodd ein harchwiliad ei oleuo hefyd gan y dangosyddion cadarnhaol ar gyfer 'cynnwys' yr ydym wedi'u hadnabod a'u defnyddio fel rhan o'r archwiliad hwn.⁷

Yr hyn a ganfuom

31 Canfuom y cryfderau canlynol:

- mae'r Cyngor wedi adnabod a chynnwys ystod eang o bartneriaid o'r sector cyhoeddus a phreifat i roi cymorth i gyflawni menter Tyfu Canolbarth Cymru;
- mae AECOM wedi defnyddio ystod o ddulliau i ymgysylltu'n effeithiol â busnesau lleol er mwyn eu cynnwys yn y broses o ddatblygu'r Cynllun Gweithredu ar yr Economi Ranbarthol; ac
- mae gan y Cyngor gynlluniau i gynnwys y sector preifat a chyhoeddus unwaith y bydd y rhestr o ymyriadau i ysgogi twf economaidd wedi cael ei chwblhau.

32 Canfuom y cyfleoedd canlynol i wella:

- gallai'r Cyngor ddarparu rhagor o wybodaeth ar gyfer cynghorwyr i'w galluogi i weithredu fel llysgenhadon ar ran menter Tyfu Canolbarth Cymru a gwneud y prosiect yn agored i fwy o her a chraffu allanol; a hefyd
- cynnwys y boblogaeth ehangach gan ofyn am eu barn ynglŷn â dyfodol y rhanbarth.

⁷ Gweler Atodiad 1

Rhan Dau: Ymateb y Cyngor

- 33 Yn dilyn cwblhau ein gwaith maes fe gyflwynon ni ein canfyddiadau i uwch swyddogion y Cyngor mewn gweithdy ym mis Mawrth 2019. Yn y gweithdy hwn dechreuodd y Cyngor ystyried ei ymateb i'n canfyddiadau ac o ganlyniad i drafodaethau yn y gweithdy, a myfyrion pellach ar ein canfyddiadau, mae'r Cyngor wedi datblygu'r camau gweithredu canlynol dan themâu penodol.

Hirdymor
Dal i roi sylw i ddatblygiadau a newidiadau economaidd i sicrhau bod y rhaglen yn dal i fod yn berthnasol i'r cyd-destun cyfredol.
Atal
Parhau i ddatblygu mesurau i ategu'r achosion busnes strategol.
Integreiddio
Ystyried cydnabyddiaeth bellach i'r cyfraniad y bydd y cam hwn yn ei wneud i amcanion llesiant iechyd a gofal cymdeithasol y Cyngor a'i bartneriaid ym maes iechyd.
Cydweithio
Cynnal deialog gyda Chyngor Sir Powys i symud tuag at un dull mwy cyson.
Datblygu capasiti rhanbarthol i gydweithio gydag un dull i ddwyn ymlaen weithgareddau a phecynnau gwaith mwy datblygedig i gyflawni'r agenda strategol ranbarthol.
Cynnwys
Cyflwyno mwy o weithdai gwybodaeth ar gyfer cynghorwyr i gyfleu'r uchelgeisiau a'r nodau lefel uchel ar gyfer Tyfu Canolbarth Cymru.
Datblygu rhaglen eang i gynnwys amrywiaeth y boblogaeth yn y broses o drefnu dyfodol y rhanbarth.
Corfforaethol
Datblygu system i roi sicrwydd ar lefel gorfforaethol os yw'r Cyngor yn ystyried y pum ffordd o weithio yn y camau gweithredu i gyflawni'r amcanion llesiant.
Datblygu proses i nodi'r gwersi a'u hymgorffori ar draws y Cyngor.

- 34 Byddwn yn parhau i fonitro cynnydd y Cyngor o ran rhoi'r camau gweithredu hyn ar waith, ac i ba raddau y maent yn mynd i'r afael â'r materion yr ydym wedi'u hadnabod yn ein canfyddiadau.

Atodiad 1

Dangosyddion Cadarnhaol o'r Pum Ffordd o Weithio

Mae'r tabl isod yn nodi 'dangosyddion cadarnhaol' ar gyfer pob un o'r pum ffordd o weithio yr ydym wedi'u hadnabod ac y byddwn yn eu defnyddio i helpu i oleuo ein hasesiadau i ganfod i ba raddau y gall cyrff fod yn cymhwys o'r egwyddor datblygu cynaliadwy (EDC). Nid ydym yn bwriadu defnyddio'r dangosyddion fel 'rhestr wirio'. Dylid eu hystyried yn 'ddangosyddion' a fydd yn ein helpu i ddod i gasgliadau, yn hytrach nag yn 'benderfynyddion' sy'n nodi i ba raddau y mae corff yn gweithredu yn unol â'r EDC wrth gymryd camau i gyflawni ei amcanion llesiant.

Arddangosyn 1: Dangosyddion cadarnhaol o'r pum ffordd o weithio

Beth fyddai'n dangos bod corff yn cymhwyso'r ffordd o weithio hirdymor yn llawn?

- Ceir dealltwriaeth glir am yr hyn y mae 'hirdymor' yn ei olygu yng nghyd-destun y Ddeddf.
- Maent wedi dylunio'r cam i gyflawni'r amcan(ion) llesiant a chyfrannu at eu gweledigaeth hirdymor.
- Maent wedi dylunio'r cam i gyflawni manteision yn y tymor byr neu ganolig, y ceir cydbwysedd rhyngddynt a'r effaith dros yr hirdymor (yng nghyd-destun y prosiect).
- Maent wedi dylunio'r cam yn seiliedig ar ddealltwriaeth soffistigedig am yr angen a phwysau yn awr ac yn y dyfodol, gan gynnwys dadansoddiad o dueddiadau'r dyfodol.
- O ganlyniad, ceir dealltwriaeth gynhwysfawr am risgiau a chyfleoedd yn awr ac yn y dyfodol.
- Mae adnoddau wedi cael eu dyrannu i sicrhau bod manteision hirdymor yn ogystal â manteision byrdymor yn cael eu cyflawni.
- Ceir ffocws ar gyflawni deilliannau, gyda cherrig milltir/camau cynnydd wedi'u nodi lle bydd deilliannau'n cael eu cyflawni dros yr hirdymor.
- Maent yn agored i ffyrdd newydd o wneud pethau a allai helpu i ddwyn manteision dros yr hirdymor.
- Maent yn gwerthfawrogi gwybodaeth ac yn mynd ar drywydd dulliau seiliedig ar dystiolaeth.

Beth fyddai'n dangos bod corff yn cymhwyso'r ffordd o weithio ataliol yn llawn?

- Mae'r corff yn ceisio deall achosion sylfaenol problemau fel bod modd mynd i'r afael â chylchoedd negyddol a heriau sy'n pontio'r cenedlaethau.
- Mae'r corff yn ystyried heriau o safbwynt systemau cyfan, gan gydnabod a gwerthfawrogi'r manteision hirdymor y gallant eu dwyn i bobl a lleoedd.
- Mae'r corff yn dyrannu adnoddau i gamau ataliol sy'n debygol o gyfrannu at ddeilliannau gwell a defnydd gwell o adnoddau dros y tymor hwy, hyd yn oed lle gallai hyn gyfyngu ar y gallu i ddiwallu rhai anghenion byrdymor.
- Ceir trefniadau penderfynu ac atebolrwydd sy'n cydnabod gwerth camau ataliol ac yn derbyn gostyngiadau byrdymor mewn perfformiad ac adnoddau wrth fynd ar drywydd gwelliannau a ragwelir mewn deilliannau ac yn y defnydd o adnoddau.

Beth fyddai'n dangos bod corff yn defnyddio dull 'integredig'?

- Mae unigolion ar bob lefel yn deall eu cyfraniad at wireddu'r weledigaeth a'r amcanion llesiant.
- Mae unigolion ar bob lefel yn deall yr hyn y mae gwahanol rannau o'r sefydliad yn ei wneud ac yn mynd ati mewn modd rhagweithiol i geisio cyfleoedd i weithio ar draws ffiniau sefydliadol. Caiff hyn ei efelychu yn eu gwaith gyda chyrrff cyhoeddus eraill.
- Mae unigolion ar bob lefel yn cydnabod y dibyniaethau traws-sefydliadol sy'n rhan o wireddu'r uchelgais a chyflawni'r amcanion.
- Ceir diwylliant agored lle mae gwybodaeth yn cael ei rhannu.
- Ceir dealltwriaeth sydd wedi datblygu'n dda am y modd y mae'r amcanion llesiant a'r camau i'w cyflawni'n effeithio ar gyrff eraill yn y sector cyhoeddus.
- Mae unigolion yn gweithio mewn modd rhagweithiol ar draws ffiniau sefydliadol i wneud y cyfraniad mwyaf posibl ar draws y nodau llesiant a lleihau effeithiau negyddol i'r eithaf.
- Mae trefniadau llywodraethu, strwythurau a phrosesau'n cefnogi hyn, ac felly hefyd ymddygiadau.

Beth fyddai'n dangos bod corff yn cydweithio'n effeithiol

- Mae'r corff yn canolbwyntio ar le, cymuned a deilliannau yn hytrach na ffiniau sefydliadol.
- Mae gan y corff ddealltwriaeth dda am amcanion partneriaid a'u cyfrifoldebau, sy'n helpu i lywio gweithgarwch cydweithredol.
- Mae gan y corff berthnasoedd cadarnhaol ac aeddfed â rhanddeiliaid, lle caiff gwybodaeth ei rhannu mewn ffordd agored a thryloyw.
- Mae'r corff yn cydnabod ac yn gwerthfawrogi'r cyfraniadau y gall yr holl bartneriaid eu gwneud.
- Mae'r corff yn ceisio canfod prosesau cyffredin a ffyrdd cyffredin o weithio, lle y bo'n briodol.

Beth fyddai'n dangos bod corff yn cynnwys pobl yn effeithiol?

- Deall pwy y mae angen eu cynnwys a pham.
- Myfyrio pa mor dda y mae'r anghenion a'r heriau a wynebir gan y bobl hynny'n cael eu deall ar hyn o bryd.
- Gweithio mewn modd cydgynhyrchiol, gan weithio gyda rhanddeiliaid i ddylunio a chyflawni.
- Ystyried barn rhanddeiliaid fel ffynhonnell wybodaeth hanfodol a fydd yn helpu i gyflawni deilliannau gwell.
- Sicrhau bod yr amrywiaeth lawn o randdeiliaid yn cael eu cynrychioli a'u bod yn gallu cymryd rhan.
- Bod â pherthnasoedd aeddfed, seiliedig ar ymddiriedaeth â'i randdeiliaid lle ceir deialog barhaus a lle caiff gwybodaeth ei rhannu mewn ffordd agored a thryloyw.
- Sicrhau bod rhanddeiliaid yn deall effaith eu cyfraniad.
- Ceisio adborth gan randdeiliaid allweddol a ddefnyddir i helpu i ddysgu a gwella.

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru